

**OYLUM HÖYÜK TOPLUMUNUN (ORTA TUNÇ ÇAĞI, KİLİS)
PALEODEMOGRAFİK YAPISI****THE PALEODEMOGRAPHIC PATTERN OF OYLUM HOYUK
POPULATION (THE MIDDLE BRONZE AGE, KİLİS)**

*Ayşen AÇIKKOL YILDIRIM**

Özet:

Bu çalışmada Kilis ili Oylum Mahallesi sınırlarında yer alan Oylum Höyük'ün Orta Tunç Çağı tabakalarından çıkarılan 72 bireye ait iskelet kalıntıları incelenmiştir. 2007-2012 yılları arasında çıkarılan iskeletlerin cinsiyet ve yaşları belirlenmiş, popülasyona ait yaşam tabloları oluşturulmuştur. Oylum toplumunda bebek ve çocukların ölüm oranları çok yüksektir. Ölüm oranı 0-5 yaş grubunda % 36,6 ve 0-15 yaş grubunda % 57,75 olarak tespit edilmiştir. 0-5 yaş grubundaki bebek ve çocukların % 34,62'si 1 yaşını doldurmadan ölmüştür. Erkeklerin ömür uzunluğu kadınlardan daha yüksektir (kadınlarda 25 yıl, erkeklerde 33 yıl). Erişkinlerin ortalama yaşı 29'dur. Kadınlarda ölümler en çok genç erişkinlik döneminde (18-30 yaş), erkeklerde ise erişkinlik (30-45 yaş) döneminde yoğunlaşır. Oylum eski Anadolu toplumları arasında en yüksek bebek-çocuk ölümlerinin görüldüğü, en kısa ömürlü toplumlardan biridir. Paleopatolojik veriler, büyüme döneminde bireylerin ciddi bir strese maruz kaldıklarını ve kadınlar için doğurganlık döneminin en tehlikeli dönem olduğunu işaret eder.

Anahtar Kelimeler: Oylum Höyük, Orta Tunç Çağı, Paleodemografi.

Abstract:

In this study skeleton remaining of 72 individuals excavated from Middle Bronze Age layers of Oylum Höyük (mound) situated in Kilis province, were studied. Sex and age of skeletons, unearthed between 2007-2012, were determined and life tables of the population were formed. Mortality of infants and children of Oylum population was very high. Death rates were determined as 36.6 % for 0-5 years of age group, 57.75 % for 0-15 years of age group. 34.62 % of infants and children from 0-5 years of age group died before they completed their 1st year. Lifespan of males were longer than females (25 for females, 33 years for males). Average age of adults was 29. Mortality for females was highest in young adult period (18-30 ages) however it becomes more prominent at adulthood period (30-45 years) in males. Oylum Höyük population has one of the shortest lifespan among ancient Anatolian populations with its very high subadult death ratios.

* Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü – Sivas
aacikkol@gmail.com

Paleopathological data states that, individuals were exposed to serious stress during growth period and reproductive period is the most dangerous period for females.

Key words: Oylum Höyük, Middle Bronze Age, Paleodemography.

GİRİŞ

Kilis ilinin yaklaşık 7 km güneydoğusunda, Oylum Mahallesi'nin (eski Oylum Köyü) yanı başında yer alan Oylum Höyük, Kalkolitik dönemden başlayarak günümüze kadar insan yerleşimine sahne olmuş önemli bir arkeolojik merkezdir. Bir taraftan Suriye ile Anadolu, diğer taraftan doğudaki Fırat Vadisi ile batıdaki Amik Ovası arasında uzanan ulaşım ve ticaret yollarının kesişme noktasını oluşturur. Verimli toprakları, ılıman iklimi ve ticaret yolları üzerinde yer alması nedeniyle, Tunç Çağı'ndan itibaren oldukça büyük bir yerleşim merkezi özelliği kazanmıştır. 460 x 320 m boyutlarındaki höyük aynı zamanda Anadolu'nun en büyük höyüklerinden biridir.

Oylum Höyük'ün keşfi 1900'lü yıllara kadar uzansa da, buradaki bilimsel çalışmalar Hacettepe Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Engin Özgen'in bölgedeki yüzey araştırmalarıyla 1985 yılında başlar (Özgen, 1987). 1987 yılından beri kazılan höyükte, Oylum Köyü'nün üstünde kurulması nedeniyle tamamı açılmayan bir Erken Tunç Çağı nekropolü keşfedilmiştir (Özgen, 1989; 1990). Oylum Höyük'teki süregelen kazılar Cumhuriyet Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Atilla Engin tarafından sürdürülmektedir. Güncel kazılar Orta Tunç Çağı tabakaları üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu çalışmanın konusunu oluşturan Orta Tunç Çağı mezarları genellikle evlerin tabanına ve işliklere gömülen basit toprak mezarlar ve pithoslardan oluşur. Aynı hanenin tabanına gömülen bireylerin akraba olma olasılıkları çok yüksektir. Bireyler hoker, yarı hoker ve sırt üstü uzanmış olmak üzere üç farklı pozisyonda defnedilmiştir. Bazı mezarlar birden çok kez kullanılmış, ilk gömünün kemikleri toplanarak yeni gömünün yanına ve başının arka kısmına düzenli bir şekilde yerleştirilmiştir. Mezarlarda yön birliği olmamakla birlikte, genellikle kuzeybatı-güneydoğu, güneybatı-kuzeydoğu ve kuzey-güney yönleri tercih edilmiştir. Mezar hediyeleri zengin değildir ama bazı gömülerin yanına yüzük ve küpe gibi metal süs eşyaları ile seramik şişe ve kaplar bırakılmıştır (Özgen vd., 2011; 2012; 2013).

1. MATERYAL VE METOT

Çalışmanın materyalini 2007-2012 yılları arasında kazılan Orta Tunç Çağı tabakalarından çıkarılan insan iskelet kalıntıları oluşturmaktadır¹. İskelet materyalleri çalışılmak üzere Cumhuriyet Üniversitesi Antropoloji Bölümü Paleoantropoloji Laboratuvarına getirilmiştir. Temizlik ve onarım çalışmalarından sonra bireylerin yaş ve cinsiyetleri belirlenmiştir. Bebek, çocuk ve adölesanlarda cinsiyete özgü karakterler henüz oluşmadığı için söz konusu bireylerin cinsiyeti tespit edilememiştir. Cinsiyet tayini için kafatası ve kalça kemiğindeki cinsiyete özgü karakterler (WEA, 1980) ve uzun kemiklerin çevre ölçülerine ait diskriminant fonksiyon analizi formülleri (Özer ve Sağır, 2003) kullanılmıştır. Yaş, dişlerin kalsifikasyon süreçleri, kemik büyümesi, epifizyal kaynaşma, suturların kapanma zamanları, simfizyal yaşlandırma ve diş aşınması yöntemlerine göre saptanmıştır (Black ve Scheuer, 2000; Brothwell, 1981; Buikstra ve Ubelaker, 1994; Fazekas & Kosa, 1978; Meindl ve Lovejoy, 1985; Stloukal & Hanakova, 1978; Ubelaker, 1978; WEA, 1980). Son olarak bireyler yaş gruplarına göre ayrılmış, ortalama yaşları hesaplanmış ve yaşam tabloları oluşturulmuştur. Bu çalışmada 0-2,5 yaşları arasındaki bireyler bebek, 2,6-14,9 yaşları arasındaki bireyler çocuk, 15-17,9 yaşları arasındaki bireyler adölesan, 18-29,9 yaşları arasındaki bireyler genç erişkin, 30-44,9 yaşları arasındaki bireyler erişkin ve 45 yaş üzerindeki bireyler ileri erişkin olarak değerlendirilmiştir (Erdal, 2011). Yaşam tablosu için kullanılan formüller Ünner (1972)'den alınmıştır. İstatistik analizleri Microsoft Office 2007 Excel programında yapılmıştır.

2. BULGULAR

Oylum Höyük Orta Tunç Çağı popülasyonu 72 bireyden oluşmaktadır. Bireylerden biri henüz doğmadan ya da erken doğum nedeniyle ölen bir fetüsdür. Paleodemografik yapının anlaşılması için, fetüs diğer bireylerden ayrı tutulmuş ve değerlendirme 71 birey üzerinden yapılmıştır (Tablo 1). Popülasyonun % 57,75'ini 15 yaş altı bireyler oluşturmaktadır. Adölesanların (3 birey) cinsiyeti ile bir erişkin bireyin cinsiyeti belirlenememiştir. Bebeklik ve çocukluk dönemleri dışında en yüksek ölüm oranı genç erişkinlik döneminde yoğunlaşmıştır (% 21,13). Popülasyonda ileri erişkin olarak değerlendirilebilecek 45 yaş üzerinde sadece bir birey mevcuttur (% 1,41). Cinsiyeti belirlenen 26 bireyin % 46,15'i kadın, % 53,85'i erkektir. Erkekler sayıca kadınlardan fazla gibi görünse de (12 kadın, 14 erkek) cinsiyet oranı (Erkek/Kadın) 1,16 olarak hesaplanmıştır ve bu sayı normal demografik dağılıma (1:1) oldukça yakındır.

¹ Oylum Höyük'ten 2007-2011 yılları arasında çıkarılan iskeletlerin paleopatolojik analizi 2012 yılında 18. Avrupa Antropoloji Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur. Açıkkol Yıldırım, A., Sarı, İ., Akengin, N., Gökdemir, S., & Torun, N. (2012). The Human Skeletal Remains of the Middle Bronze Age from Oylum Höyük (Kilis, Turkey). *18th Congress of the European Anthropological Association, 3-6 September 2012, Ankara, Turkey.*

Populasyonu oluşturan bireylerin ortalama ömür uzunluğunu anlayabilmek amacıyla bebekler, çocuklar, adölesanlar, kadın ve erkekler ile tüm erişkinlerin ayrı ayrı yaş ortalamaları hesaplanmıştır (Tablo 2). Ortaya çıkan sonuç son derece ilginçtir. Yaşı hesaplanan 15 bebeğin yaş ortalaması sadece 7 aydır. Çocuklar ortalama 7 yaş civarında ölmüşlerdir. Bebek ve çocuklar bir arada değerlendirildiğinde ortalama yaş 5 olarak hesaplanmıştır. Ortalama ölüm yaşı adölesanlarda 15,5, kadınlarda 25 ve erkeklerde 33'tür. 18 yaş üstü erişkinlerin tümü bir arada değerlendirildiğinde yaş ortalaması 29 'tur. Bireylerin tümü değerlendirildiğinde ise 14 yaş gibi çok düşük bir rakam ortaya çıkmaktadır ki bu durum populasyonun yarısından fazlasının bebek ve çocuklardan oluşmasıyla doğrudan ilişkilidir. Kadın ve erkeklerin ölüm yaşları arasında çok belirgin bir farklılık vardır. Bireylerin en çok hangi yaş aralıklarında öldüklerini anlayabilmek amacıyla beşerli yaş gruplarına göre yaşam tablosu oluşturulmuştur (Tablo 3). 15 yaşın altındaki bireyler için en riskli dönem 0-5 yaş aralığıdır. Beş yaşını aşan bireylerde ölüm riski azalmaktadır. Erişkinlerde ölümler en çok 20-25 ve 30-35 yaş aralıklarında gözlenmiştir (Grafik 1). Yaşam beklentisi küçük dalgalanmalar dışında, ilerleyen yaşla birlikte genellikle düzenli bir şekilde azalmaktadır.

Tablo 1: Oylum bireyelerinin yaş gruplarına göre dağılımı

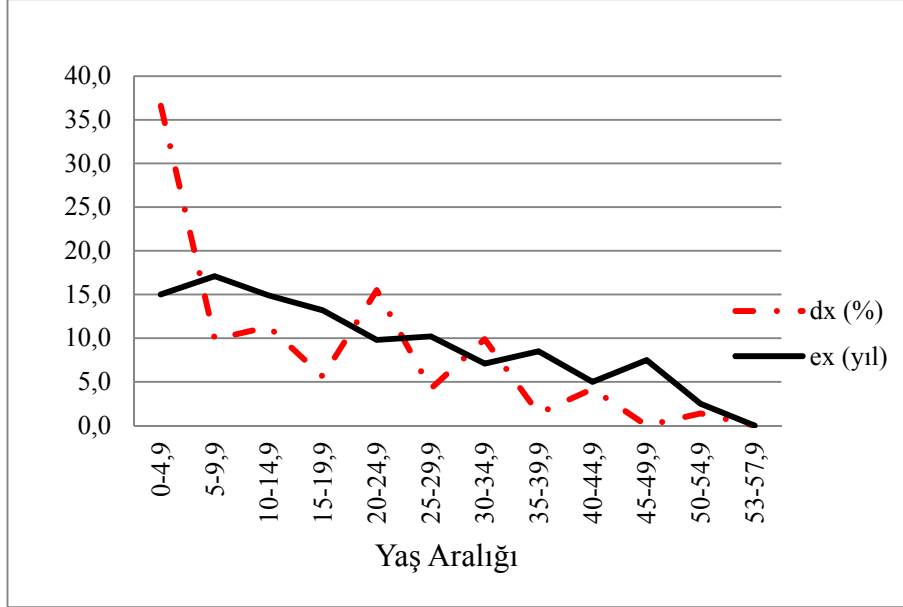
Yaş Grupları	N	%
Bebek (0-2,5 yaş)	15	21,13
Çocuk (2,5-15 yaş)	26	36,62
Adölesan (15-18 yaş)	3	4,23
Genç Erişkin (18-30 yaş)	15	21,13
Erişkin (30-45 yaş)	11	15,49
İleri Erişkin (45 yaş üzeri)	1	1,41
Genel Toplam	71	100,00
0-5 yaş grubu	26	36,62
0-15 yaş grubu	41	57,75
Erişkin yaş grubu	30	42,25

Tablo 2: Oylum popülasyonunda ortalama yaş deęerleri

Ortalama Yaş	N	Yaş
Bebek	15	7 ay
Çocuk	26	7 yaş
Bebek ve Çocuk	41	5 yaş
Adölesan	3	15,5 yaş
Kadın	12	25 yaş
Erkek	14	33 yaş
Tüm Erişkinler	27	29
Adölesan ve Erişkinler	30	28 yaş
Tüm Popülasyon	71	14 yaş

Tablo 3: Popülasyonun beşerli yaş gruplarına göre oluşturulan yaşam tablosu

X	Dx	dx	lx	qx	Lx	Tx	ex
0-4,9	26	36,6	100,0	0,4	408,5	1495,7	15,0
5-9,9	7	9,9	63,4	0,2	292,3	1087,2	17,1
10-14,9	8	11,3	53,5	0,2	239,3	794,9	14,9
15-19,9	4	5,6	42,2	0,1	197,0	555,6	13,2
20-24,9	11	15,5	36,6	0,4	144,3	358,6	9,8
25-29,9	3	4,2	21,1	0,2	95,0	214,3	10,2
30-34,9	7	9,9	16,9	0,6	59,8	119,3	7,1
35-39,9	1	1,4	7,0	0,2	31,5	59,5	8,5
40-44,9	3	4,2	5,6	0,8	17,5	28,0	5,0
45-49,9	0	0,0	1,4	0,0	7,0	10,5	7,5
50-54,9	1	1,4	1,4	1,0	3,5	3,5	2,5
55-59,9	0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0

Grafik 1: Oylum popülasyonunun yaş gruplarına göre ölüm oranı (dx) ve yaşam beklentisi (ex) eğrileri

Bebek ve çocuk ölümlerinin çok yüksek olduğu anlaşıldıktan sonra, durumu daha iyi değerlendirebilmek amacıyla 15 yaş altı bireylerin birerli yaş gruplarına göre yaşam tablosu oluşturulmuştur (Tablo 4). Tablo Oylum Höyük popülasyonunda bebek ve çocuk ölümlerinin ciddi bir sorun olduğunu işaret etmektedir. 0-15 yaş grubunu oluşturan 41 bebek ve çocuğun % 63,4'ü 5 yaşını, % 22'si 1 yaşını doldurmadan ölmüştür. 0-5 yaş grubunda yer alan 26 bireyin % 34,6'sı ise 1 yaşını dolduramamıştır. Ölüm oranının düşük olduğu yaş gruplarında yaşam beklentisi yüksek çıkmıştır. 0-1 yaş grubundaki bir bebeğin yaşam beklentisi 24,6 yıldır. Üç yaşından sonra yaşam beklentisi görece düzenli bir şekilde azalmaktadır. Bu durumun olası nedenleri tartışma bölümünde açıklanmıştır.

Oylum Höyük popülasyonunda dikkat çeken örüntülerden biri de kadınların çok genç yaşlarda ölmeleridir. Kadın ve erkeklerin yaşam tabloları (Tablo 5 ve 6) kullanılarak oluşturulan Grafik 2'de görülebileceği gibi, kadınlar en çok 18-23 yaş aralığında (% 58,3), erkekler ise 28-33 yaş aralığında (% 35,7) ölümle yüz yüze gelmişlerdir. Oylum Höyük nüfusu o kadar gençtir ki popülasyondaki en yaşlı kadın 42,5, en yaşlı erkek 51,5 yaşındadır. Kadın ve erkekler, birbirlerinden çok farklı ölümlülük örüntüsüne sahiptir.

Tablo 4: Bebek ve çocukların birerli yaş gruplarına göre oluşturulan yaşam tablosu

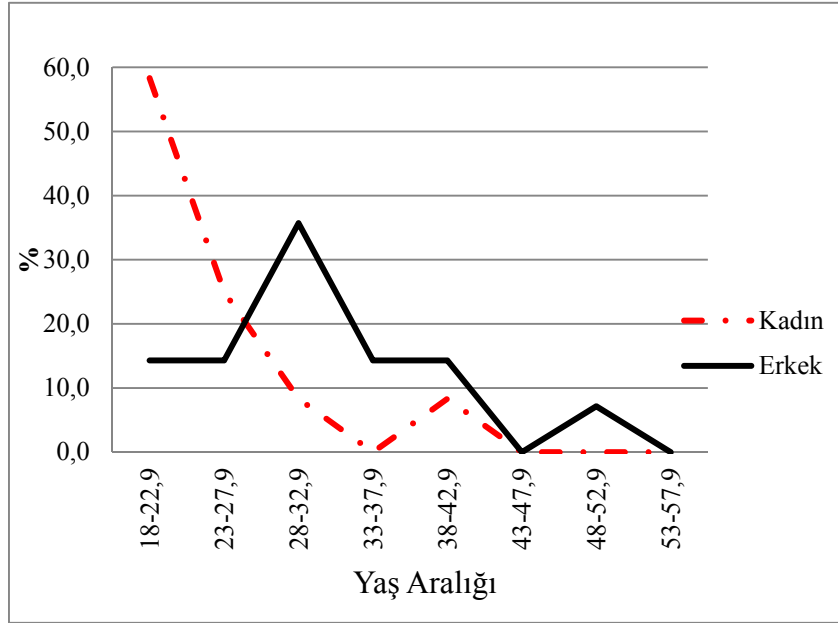
X	Dx	dx	lx	qx	Lx	Tx	ex
0-0,9	9	22,0	100,0	0,2	445,0	2457,1	24,6
1-1,9	6	14,6	78,0	0,2	353,5	2012,1	25,8
2-2,9	0	0,0	63,4	0,0	317,0	1658,6	26,2
3-3,9	5	12,2	63,4	0,2	286,5	1341,6	21,2
4-4,9	6	14,6	51,2	0,3	219,5	1055,1	20,6
5-5,9	1	2,4	36,6	0,1	177,0	835,6	22,8
6-6,9	2	4,9	34,2	0,1	158,8	658,6	19,3
7-7,9	4	9,8	29,3	0,3	122,0	499,8	17,1
8-8,9	0	0,0	19,5	0,0	97,5	377,8	19,4
9-9,9	0	0,0	19,5	0,0	97,5	280,3	14,4
10-10,9	1	2,4	19,5	0,1	91,5	182,8	9,4
11-11,9	4	9,8	17,1	0,6	61,0	91,3	5,3
12-12,9	2	4,9	7,3	0,7	24,3	30,3	4,2
13-13,9	1	2,4	2,4	1,0	6,0	6,0	2,5
14-14,9	0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0

Tablo 5: Kadınların yaşam tablosu

X	Dx	dx	lx	qx	Lx	Tx	ex
18-22,9	7	58,3	100,0	0,6	354,3	626,1	6,3
23-27,9	3	25,0	41,7	0,6	146,0	271,8	6,5
28-32,9	1	8,3	16,7	0,5	62,8	125,8	7,5
33-37,9	0	0,0	8,4	0,0	42,0	63,0	7,5
38-42,9	1	8,3	8,4	1,0	21,0	21,0	2,5
43-47,9	0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0
48-52,9	0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0
53-57,9	0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0

Tablo 6: Erkeklerin yaşam tablosu

X	Dx	dx	lx	qx	Lx	Tx	ex
18-22,9	2	14,3	100,0	0,1	464,3	1392,6	13,9
23-27,9	2	14,3	85,7	0,2	392,8	928,3	10,8
28-32,9	5	35,7	71,4	0,5	267,8	535,5	7,5
33-37,9	2	14,3	35,7	0,4	142,8	267,7	7,5
38-42,9	2	14,3	21,4	0,7	71,4	124,9	5,8
43-47,9	0	0,0	7,1	0,0	35,7	53,5	7,5
48-52,9	1	7,1	7,1	1,0	17,8	17,8	2,5
53-57,9	0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0

Grafik 2: Oylum kadın ve erkeklerinin yaş gruplarına göre ölüm oranı (dx) eğrileri

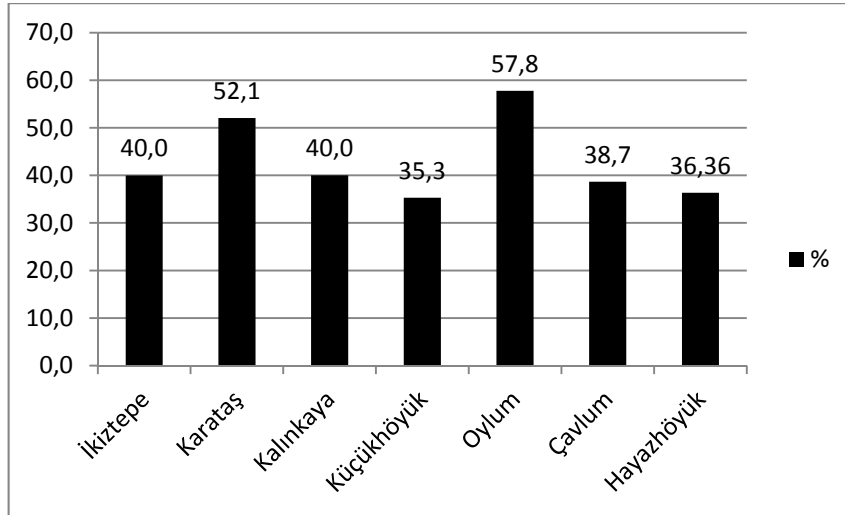
3. TARTIŞMA VE SONUÇ

Paleodemografi Türkiye’de oldukça yaygın bir çalışma alanıdır. Özellikle birey sayısının çok olduğu populasyon düzeyindeki çalışmalarda eski insanların yaşam biçimine ilişkin önemli veriler sağlar. Antropolojide çok kullanılan “bebek ve çocuk ölümleri bir toplumun en iyi sağlık

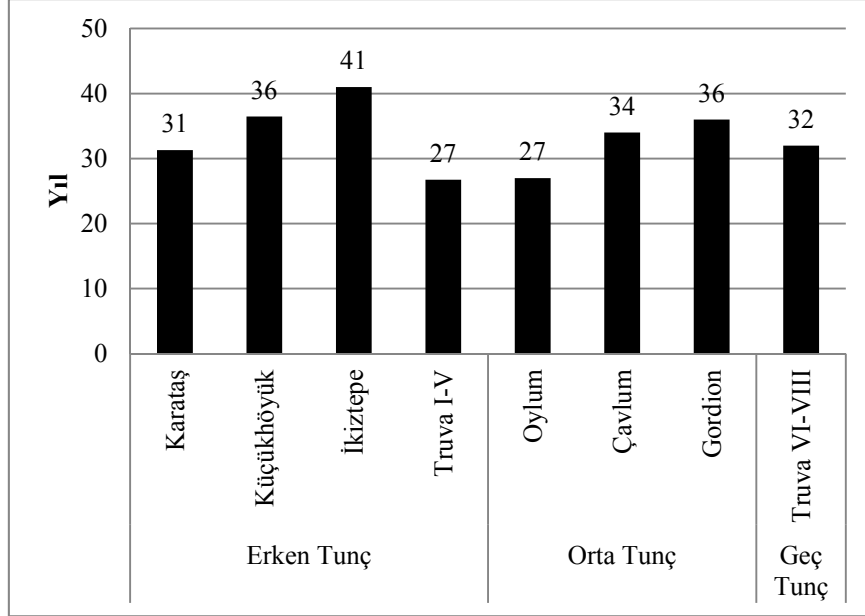
göstergelerinden biridir” anlayışı ile bakıldığında, eski Anadolu toplumlarının çok sağlıklı bir yapıya sahip olmadığı anlaşılır. Grafik 3’te bazı Tunç Çağı toplumlarında belirlenen bebek ve çocuk ölüm oranları karşılaştırılmıştır. Bu toplumlardan hiçbiri % 30’dan daha düşük ölüm oranına sahip değildir. Bu dönemde ölüm oranı % 35 - % 58 arasında değişiklik sergiler. Küçükhöyük en düşük değere sahip görünse de iskeletlerin korunma durumunun çok kötü olması nedeniyle gerçek oran bu değerlerin bir miktar üzerinde olabilir (Açıkkol, 2000). Çavlum (Sevim vd, 2005) ile Hayazhöyük (Özbek, 1984) % 40’lık dilimin altında kalan diğer Tunç Çağı populasyonlarıdır. İkiztepe (Wittwer-Backofen, 1987) ve Kalınkaya (Angel ve Bissel, 1986) toplumlarında bebek ve çocukların ölüm oranı aynıdır (% 40). Ancak Karataş % 52,1 (Angel, 1968) ve Oylum Höyük % 57,8 ile Tunç Çağı’nın en yüksek ölüm oranlarına sahiptir. Bu duruma ışık tutacak bilgiler kısmen paleopatolojik verilerden elde edilmiştir. Oylum Höyük’ten 2007-2011 yıllarında çıkarılan iskeletlerin ilk analizinde incelenen 24 bebek ve çocuğa ait süt dişlerinde (233 diş) % 1,72, daimi dişlerde (263 diş) % 61,98 oranında hipoplaziye rastlanmıştır (Açıkkol vd., 2012). 9 bireyde hipoplazinin oluşma yaşları hesaplanmış ve bireylerin 2-5 yaşları arasında büyüme duraklamasına maruz kaldıkları anlaşılmıştır. Hypoplasia ile birlikte önemli stres göstergelerinden olan porotic hyperostosis, cribra orbitalia ve spesifik olmayan enfeksiyon sıklıkları da sırasıyla % 50, % 56,25 ve % 45,83 olarak bulunmuştur. Enfeksiyon frekansının yüksek olduğu toplumlarda anemi frekansı da yüksektir. Paleodemografik ve paleopatolojik veriler, bebeklerin süttten kesildiği ve ek gıda alımının başladığı yaş diliminde bireylerin anemi ve enfeksiyon gibi ciddi sağlık sorunlarıyla karşılaştığını işaret etmektedir. Ancak bunun nedenin yetersiz beslenmeye bağlanması mümkün görünmemektedir. Bölgedeki diğer Tunç Çağı yerleşimlerinde (Gre Vrike, Mezraa Höyük ve Titriş Höyük) gerçekleştirilen arkeobotani çalışmaları günümüzde olduğu gibi (günümüzde Kilis Ovasında fıstık, üzüm, zeytin, buğday, mercimek ve nohut tarımı yapılmaktadır) geçmişte de çok çeşitli tarım ürünlerinin yetiştirildiğini ve tüketildiğini göstermektedir (Hald, 2010; Oybak Dönmez, 2006). Oylum’un Kalkolitik tabakalarında da incir, mercimek, keten, arpa, iki tür buğday, mürdümük, tere ve bezelye gibi ürünlerin kültüre alındığı belirlenmiştir (Kroll, 1999). Bu ürünlerin Tunç Çağı’nda da üretildiğini ve tüketildiğini düşünmemek için hiç bir neden yoktur. Yazar kazılar sırasında Orta Tunç Çağı insanların koyun/keçi, sığır ve domuzları yetiştirdiklerini ve bazı mezarlarda rastlanan üzüm çekirdeklerine dayanarak üzümün tüketildiğini gözlemlemiştir. Bu durumda yüksek ölümlülük oranına yol açan, yetersiz beslenme dışında, başka bir faktör olmalıdır. Aneminin en önemli sebeplerinden biri olarak bağırsak parazitleri ve sindirim sistemini etkileyen enfeksiyonlar gösterilir (Roberts ve Manchester, 1995). Hijyenin sağlık açısından ne kadar önemli olduğunu bilmeyen eski toplumlarda patojenler kolayca insandan insana bulaşır. Anemiye neden olan diğer

faktörler arasında kronik hastalıklar, travmalara bağlı olarak aşırı kan kaybı, hamilelik sayılabilir (Stuart-Macadam, 1992). Ancak enfeksiyonlar dışındaki diğer iki neden bebek ve çocukları etkilemiş olamaz. Doğum travmasını atlatarak yaşamayı başaran bebeklerin yaşadığı ikinci hassas dönem ek gıdaya başladıkları dönemdir. Anneler bebeklerine zengin içerikli besinler verseler bile, kirli besinler ve ortam yoluyla vücuda nüfuz eden patojenler bebeklerin hastalanmasına neden olmuş olabilir. Demir emilimini engelleyen/kısıtlayan enfeksiyon ve parazitler, vücudun savunma mekanizmasının göstergesi olan porotic hyperostosis ve cribra orbitalia ile sonuçlanmıştır. Oylum verileri bebeklerin 2-3 yaşlarında süttten kesildiklerini düşündürmektedir.

Oylum Höyük sadece yüksek bebek-çocuk ölümleri ile değil, erişkinlerin çok düşük ömür uzunluğu ile de dikkat çeker. Grafik 4'te bazı Tunç Çağı toplumlarının ortalama ölüm yaşları verilmiştir. Truva I-V (Angel, 1986) Erken Tunç toplumu ile birlikte en düşük ortalamaya Oylum Höyük erişkinleri (15 yaş üstü bireyler) sahiptir. Tunç Çağı'nda 40 yaş eşliğini geçen tek toplum İkiztepe'dir (Wittwer-Backofen, 1987). Diğer toplumlarda ortalama ölüm yaşı 30'lu yaşların ilk yarısında ve ortalarında yoğunlaşmıştır. Bu değer Küçükhöyük (Açıklol, 2000) ve Gordion'da (Angel, 1986) 36 yıl, Çavlum'da 34 yıl (Sevim vd, 2005), Truva VI'da 36 yıl (Angel, 1986) ve Karataş'ta 31 yıldır (Angel, 1968). Oylum, Truva I-V ve İkiztepe haricindeki diğer toplumlar ortalama ölüm yaşı açısından birbirlerine benzerlik gösterir.

Grafik 3: Bazı eski Anadolu Tunç Çağı toplumlarında bebek ve çocuk ölüm oranları

Grafik 4: Bazı Anadolu Tunç Çağı toplumlarında erişkinlerin yaş ortalamaları

Oylum Höyük'te kadın ve erkekler arasındaki ortalama ölüm yaşı arasında ciddi bir fark mevcuttur. Erkekler (33 yaş) kadınlardan (25 yaş) 8 yıl daha uzun yaşamaktadır (Tablo 2). Erkekler diğer eski Anadolu toplumlarına benzerlik gösterirken kadınların neden bu kadar genç yaşta öldükleri cevap bulunması gereken bir sorudur. Oylum'da adölesanların sayısı çok az, bebek ve çocukların sayısı çok fazladır. Bu durumda populasyonda doğurganlık oranının oldukça yüksek olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bilindiği gibi eski (hatta günümüzde) Doğu Akdeniz toplumlarında kadınlar menarş yaşına geldiklerinde evlendirilmekte ve henüz erişkinlik aşamasına gelmeden ilk doğumlarını yapmaktadırlar (Angel, 1972). Oylum'da 3 adölesandan ikisi 15 yaşlarında diğeri yaklaşık 16,5 yaşındadır. Kesin olmamakla birlikte 15 yaşındaki iki adölesanın cinsiyeti kadındır (istatistik analizlerinde her iki bireyin cinsiyeti de kesinlikle belirlenemediği için cinsiyet kısmı boş bırakılmıştır, diğeri bireyin cinsiyeti zaten belirlememiştir). Acaba bu durum, Oylum Höyük toplumunda küçük yaşta evliliğin bir göstergesi olabilir mi? Buna ilişkin doğrudan hiçbir kanıtımız yoktur, böyle bir söylem ancak bir spekülasyon olabilir. Ancak kadınların 18-23 yaşları arasındaki yüksek ölümlülük oranını, doğurganlığın getirdiği yüksek ölüm riskine bağlayabiliriz. Diğeri yandan 18 yaş üstü erişkinlerde % 78,57 oranında (11/14 birey) iyileşmiş porotic hyperostosis, % 20 oranında (2/10 birey) cribra orbitalia, % 64,71 (11/17 birey) oranında spesifik olmayan enfeksiyon ve % 72,80 oranında hipoplazi bulguları (Açıkkol Yıldırım vd, 2012) erişkinlerin büyüme dönemlerinde ciddi bir

stres altında kaldıklarını ve sağlık durumlarının kötü olduğunun işaretlerini vermektedir. Henüz Oylum Höyük toplumunda tıbbın ve tedavinin ne kadar gelişmiş olduğuna ya da insanların tedavi olanaklarına ne kadar ulaşabildiklerine ilişkin bilgimiz yoktur. Hitit tabletlerinden Hititlerde bilimsel tıbbın olmadığını, hastalıkların daha çok büyüler ve geleneksel yollarla tedavi edilmeye çalışıldığını biliyoruz. Ancak Oylum'da Hititler ne kadar etkiliydi ve insanlar nasıl yaşıyorlardı? Son yıllarda Oylum kazılarında bulunmaya başlanan çivi yazılı tabletler bu konuya ışık tutması açısından umut vaat edicidir. Bununla birlikte Oylum Höyük çok büyük bir arkeolojik merkez ve bu soruların cevabı için uzun yıllar boyunca beklemek zorunda kalabiliriz.

Sonuç olarak, Orta Tunç Çağı'ndaki Oylum yerleşiminin diğer eski Anadolu toplumları gibi çok yüksek bebek-çocuk ölüm oranlarına sahip olduğu, bebek ve çocukların özellikle ek gıdaya başladıkları dönemde kötü hijyenin de etkisiyle patojenlere maruz kaldıkları, bireylerin büyüme döneminde büyümelerini duraklatacak ciddi sorunlarla karşılaştıkları, kadınların muhtemelen küçük yaşta evlendikleri ve doğurganlığın yüksek olduğu, genç erişkinlik dönemlerinde kadınların muhtemelen ölüm riski yüksek doğum/doğumlar nedeniyle öldükleri ve Oylum Höyük popülasyonunun eski Anadolu toplumları arasında ömür uzunluğu en düşük toplumlardan biri olduğu söylenebilir.

Teşekkür: Bu yayının hazırlanmasında büyük emeği olan Doç. Dr. Atilla Engin'e, Oylum Höyük kazılarında görev alan tüm araştırmacılara ve öğrencilerimize, Dr. Okan Arıhan'a ve Öğretim Görevlisi İbrahim Özbakır'a teşekkürü bir borç bilirim.

KAYNAKLAR

- Açıkkol, A. (2000). *Küçükhöyük Eski Tunç Çağı İnsanlarının Paleoantropolojik Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Açıkkol Yıldırım, A., Sarı, İ., Akengin, N., Gökdemir, S., & Torun, N. (2012). The Human Skeletal Remains of the Middle Bronze Age from Oylum Höyük (Kilis, Turkey). *18th Congress of the European Anthropological Association Abstracts* (34), Ankara: Ankara University.
- Angel, J. L. (1968). Human Remains at Karataş. *American Journal of Archaeology*, (72), 260-263.
- Angel, J. L. (1972). Ecology and Population in the Eastern Mediterranean. *World Archaeology*, 4 (1), 88-105.
- Angel, J. L. (1986). The Physical Identity of the Trojan. In M. J. Mellink, (Ed.), *Troy and the Trojan War* (pp. 63-76). Philadelphia: Bryn Mawr College Press.

- Angel, J. L., & Bissel, S. C. (1986). Health and Stress in an Early Bronze Age Population. In M. I Mellink, (Ed.), *Ancient Anatolia: Aspect of Change and Cultural Development* (pp. 12-30). Medison: University of Wisconsin.
- Brothwell, D. R. (1981). *Digging up Bones*. London: Oxford University Press.
- Buikstra, J. E., & Ubelaker, D. H. (1994). *Standards for Data Collection from Human Skeletal Remains*. Arkansas: Arkansas Archaeological Survey Series.
- Hald, M. M. (2010). Distribution of Crops at Late Early Bronze Age Titriş Höyük, Souteast Anatolia: Towaards a Model for the Identification of Consumers of Centrally Orhanised Food Distribution. *Vegetation History and Archaeobotany*, (19), 69-77.
- Erdal, Y. S. (2011). Tasmator Yakınçağ Nekropolü ve İskeletlerinin Antropolojik Açıdan Değerlendirilmesi. A. Y. Şenyurt, (Ed.), *Tasmator içinde* (329-458). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Fazekas, I. G., & Kosa, F. (1978). *Forensic Foetal Osteology*. Budapest: Hungary Akademiai Kiado.
- Kroll, H. (1999). Literature on Archaeological Remains of Cultivated Plants (1997/1998). *Vegetation History and Archaeobotany*, (8), 129-163.
- Meindl, R. S., & Lovejoy, C. O. (1985). Ectocranial Suture Closure: A Revised Method for the Determination of Skeletal Age at Death Based on the Lateral-Anterior Sutures. *American Journal of Physical Anthropology*, (68), 57-66.
- Oybak Dönmez, E. (2006). Prehistoric and Medieval Plant Remians from Two Sites on the Euphrates, South-eastern Turkey. *Turkish Journal of Botany*, (30), 11-38.
- Özbek, M. (1984). Etude Anthropologique des Restes Humains de Hayaz Höyük. *Anatolica*, (11), 155-168.
- Özer, İ. ve Sağır, M. (2003). Dilkaya ve Bazı Eski Anadolu Toplumlarında Uzun Kemiklerin Çevre Ölçülerinden Cinsiyet Tayini. *Antropoloji*, (16), 87-98.
- Özgen, E. (1987). Gaziantep Kilis Bölgesi Yüzey Araştırmaları: Oylum Höyük. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, (4), 239-248.
- Özgen, E. (1989). Oylum Höyük, 1987. *Kazı Sonuçları Toplantısı I*, (10), 95-102.
- Özgen, E. (1990). Oylum Höyük 1988. *Kazı Sonuçları Toplantısı I*, (11), 203-210.
- Özgen, E., Engin, A., Uysal, B. ve Ay Şafak, F. (2011). Oylum Höyük, 2009. *Kazı Sonuçları Toplantısı II*, (32), 56-69.
- Özgen, E., Engin, A., Uysal, B., Ensert, H. K. ve Ay Şafak, F. (2012). Oylum Höyük, 2010. *Kazı Sonuçları Toplantısı I*, (33), 498-518.
- Özgen, E., Engin, A., Uysal, B., Ensert, H. K., Ay Şafak, F. ve Bozkurt, A. (2013). Oylum Höyük, 2011. *Kazı Sonuçları Toplantısı I*, (34), 323-334.
- Roberts, C., & Manchester, K., (1995). *The Archaeology of Disease*. New York, Ithaca: Cornell University Press.
- Scheuer, L., & Black, S. (2000). *Developmental Juvenile Osteology*. London: Elsevier Academic Press.
- Sevim, A., Yılmaz, H. ve Açıkkol, A. (2005). Çavlum İskeletlerinin Paleoantropolojik Analizi. *I. Uluslar arası Düünden Bugüne Eskişehir Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (337-355). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Stloukal, M., & Hanakova, H. (1978). The Length of Long Bones in Ancient Slavonic Populations with Particular Consideration to the Questions of Growth. *Homo*, (26), 53-69.

Ayşen Açıkkol Yıldırım
Oylum Höyük Toplumunun (Orta Tunç Çağı, Kilis) Paleodemografik Yapısı
The Paleodemographic Pattern of Oylum Hoyuk Population (The Middle Bronze Age, Kilis)

- Stuart-Macadam, P. (1992). Porotic hyperostosis: A New Perspective. *American Journal of Physical Anthropology*, (87), 39-47.
- Ubelaker, D. (1978). *Human Skeletal Remains: Excavation, Analysis, Interpretation*. Chicago: Smithsonian Institution, Aldine Publishing Company.
- Üner, S. (1972). *Nüfusbilim Sözlüğü*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Wittwer-Backofen, U. (1987). Palaeodemography of the Early Bronze Age Cemetery of İkiztepe/Samsun. *Araştırma Sonuçları Toplantısı II*, (5), 175-190.
- Workshop of European Anthropologist (WEA). (1980). Recommendations for Age and Sex Diagnoses of Skeletons. *Journal of Human Evolution*, 9 (7), 518-549.